

ארבעה אבות פרק ראשון בבא קמא

ד.

עין משפט
גר מצוה

לג א מיי פ"א מהל'
גניבה הלכה ט סמג
עשין קנה טור ש"ע ח"מ
פי' שמשט טע"ד :
לד ב מיי שם הלכה ט :

HebrewBooks.org ©Moznanim Publishers. No commercial use allowed.

מידי דהוה אעבד ואמה. ולא כפירוש רש"י שפירש משום דתמן
זהחובל (לקמן דף טו.) עבד ואשה פגיעתן כו' דל"כ ה"ל
למינקט עבד ואשה אללא מפרש ר"ת דנקט עבד ואמה משום דקאלי
אמתני' דסוף מסכת ידים וטעמא משום שאלא יקיטנו רבו דבסמוך

ולא ראי השן שאין כוונתו כו'. דאי כתב רחמנא שן לא אחי קרן
מנייה ולהכי פריך ולא ק"ו הוא כל שכן דמשום האי טעמא נפיק
קרן משן. וה"ה נמי דקא פריך אטעמא קמא דאי כתב קרן הוה
נפקא שן מנייה בק"ו ומה קרן שאין הנאה להזיקה חייב כו'. והאי

מפורש התם: **לא אע"ג דבונתו**
להזיק אפ"ה פטורין. וא"ת עבד
ואמה גופיה יליף מק"ו דשן להזיקי
כיון דאכתי לא ידע טעמא דשמא
יקניטנו רבו וע"ק כיון דידע רישא
דמתניתין דמסכת ידים (פ"ד מ"ו)
מדנקט עבד ואמה ולא נקט עבד
ואשה א"כ א מסתמא ידע סיפא וע"ק
דעבד ואמה כשאין כוונתו להזיק נמי
הוה ידע המקשה טעמא דשמא
יקניטנו רבו ואפ"ה פריך כיון דעבד
ואמה פטורין ואפילו באין כוונתו
להזיק ואע"ג דלא שייך טעמא דשמא
יקניטנו רבו דאנאס הוא ו' דפעמים
דמכווננו ויאמרו לא נמכווננו לכך
פטורי בכל ענין נמלא שכונתן
גורס הפטור ה"נ קרן שכונתו להזיק
יש לנו ופירושו ורז אשי פי' דאפילו
באין כוונתו להזיק איכא טעמא רבה:
בשהזיק חב המזיק בו. לא
היינו כשהזיק קמא
אלא מאידך כשהזיק מרבה לה:
למחשביה בהרי מועדין בו.
ושמאל ס"ל דלא
ה"ל לאשמועין כסיפא כיון דלא
אשמועין שום חידוש טפי מצרישא
אבל שן ורגל אע"ג דתנא ליה צרישא
תנא ליה כסיפא גזי מועדין משום
חידוש דמפרש השן מועדת לאכול
את הראוי לה והרגל מועדת לשבר
דרך הילוכה וקנן נמי תנא ואע"ג
דתנא צרישא כשהזיק חב המזיק
לאמרי קרן מ"מ תנא ליה כסיפא
משום דתני ליה גזי חמשה תמים
מש"ה תנא ליה נמי צבדי מועדין
וא"ת אמאי לא חשיב אש וצור גזי
מועדים וי"ל דלא חשיב אללא צעלי
חיים אבל צור ואש כן לי פעם
ראשונה כמו פעם ג' וד' :

ולא ראי השן שאין כוונתו להזיק כראי הקרן
שכוונתו להזיק ולא ק"ו הוא ומה שן שאין
כוונתו להזיק חייב קרן שכוונתו להזיק לא
כ"ש איצטרך ס"ד אמיןא מידי דהוה אעבד
ואמה עבד ואמה לאו אע"ג דבונתו להזיק
אפ"ה אפמרי ה"ג לא שנא אמר רב אשי אטו
עבד ואמה לאו טעמא רבה אית בהו ישמא
יקניטנו רבו וילך וידליק גדישו של חברו
ונמצא זה מחייב את רבו מאה מנה בכל יום
אלא פריך הכי לא ראי הקרן שכוונתו להזיק
כראי השן שאין כוונתו להזיק ולא ראי השן
שיש הנאה להזיק כראי הקרן שאין הנאה
להזיק ורגל מאי שייריה כשהזיק חב המזיק
לאמרי רגל וליתנייה בהדיא אלא אמר רבא
תנא שור לרגלו ומבעה לשינו וה"ק לא ראי
הרגל שהזיקה מצוי כראי השן שאין הזיקה
מצוי ולא ראי השן שיש הנאה להזיק כראי
הרגל שאין הנאה להזיק וקרן מאי שייריה
כשהזיק חב המזיק לאמרי קרן וליתנייה
בהדיא במועדין מתחילתן קמירי בתמין
ולבסוף מועדין לא קמירי ושמואל מ"ט לא
אמר כרב אמר לך אי סלקא דעתך אדם הא
קתני סיפא שור המועד ושור המזיק ברשות
הניזק והאדם וליתני ברישא בנזקי ממון
קמירי בנזקי גופו לא קמירי ורב נמי הא קתני
אדם בסיפא אמר לך רב ההוא למחשביה
בהדי מועדין הוא דאתא ומאי לא הרי ה"ק
לא ראי השור שמשלם את הכופר כראי
האדם שאין משלם את הכופר ולא ראי האדם
שחייב בארבעה דברים כראי השור שאין
כו ארבעה דברים הצד השוה שבהן שדרכן
להזיק וכי שור דרכו להזיק במועד ומועד
דרכו להזיק כיון דאיעד אורחיה הוא אדם
דרכו להזיק בישן ישן דרכו להזיק כיון דכייף
ופשיט אורחיה הוא ושמירתן עליך אדם
שמירת גופו עליו הוא ולטעמך הא דתני
קרנא ארבעה אבות נזיקין ואדם אחד מהן
אדם שמירת גופו עליו הוא אלא כדאמר ליה
רבי אבהו לתנא תני אדם שמירת גופו עליו

כראי אדם שאין משלם את הכופר. הקשה ריב"ז מאי
חומר? הא הוה דלון משלם את
הכופר משום דקיס ליה דכרס
מנייה ותיצד דשוגג נמי פטור
מדתנא דבי חוקיה ואורי' דלאו
פרכא היא כלל דלא מפטר משום קיס

רזוי לנהוג כזה: **איצטרך.** למיכתב
קרן: **אפ"ה פטורין.** כדאמרינן צפ'
החובל (לקמן דף טו.) העבד והאשה
פגיעתן רעה החובל בה חייב וכן
שחבלו צאתים פטורין: **לאו טעמא**
רבה איס צבו. דאי מתייבט ליה כל
שעה שיעביטנו רבו ילך וידליק גדישו
של חברו כדי לחייב את רבו: **אלא**
פריך ואימא הכי. לא ראי השור
כראי המזכה דקתני צמתני ה"ק לא
ראי הקרן שכוונתו להזיק כהרי השן
שאין כוונתו להזיק אללא להנאתה
מתכוונת הלכך אי כתב קרן לא הוה
נפיק שן מיניה: **ולא הרי השן שיש**
הנאה להזיק כהרי הקרן כו'. ואי
כתב שן לא אחי קרן מיניה: **ורגל**
מאי. עביד ליה תנא דמתני' דלא
תני: **שייריה.** צמתניה: **וה"ק.** הכי
דקתני מתני' לא הרי השור כהרי
המזכה ה"ק כו': **רגל הזיקה מנאי**
הלכך לא אחי שן מיניה: רגל וצור
שן ואש מועדין מתחילתן לשלם נזק
שלם דלא פליג רחמנא זין תם למועד
אללא כנגיחה: **שור המזיק צרשום**
הניזק. שנתכנס לרשות הניזק ונגח
שם את שורו ואע"ג דתם הוא משלם
נזק שלם. וסתמא כר"ט דלמר לקמן
(דף טו.) אסתמא קרן צרשום הניזק
נזק שלם משלם: **נזוקי ממונ.**
נזוקין שמונו מוזק מיירי רישא:
נזוקי גופו. שהוא עלמנו מוזק לא

ליה דכרסה מנייה וכאן נמי אין שייך להזכיר תנא דבי חוקיה דלקמן
כפ"ב (דף טו.) משמע דלאי לאו קרא דעליו ולא על האדם הוה ילפינן
אדם משור שיתחייב מויד מיתה וכופר ומעליו פטרי ליה אפילו שוגג
דומיא דשוס) דלון מויד לשור ותנא דבי חוקיה דפטור אפילו שוגג היינו
ממון שהזיק צעמא חיוב מיתה ולאפוקי ממון דלרש צפ' אלנו נערות
(מבוצות דף לה. וסס) הא אם יהיה אסון לא יענש דדוקא דין אסון אחא
חוקיה ואשמועין לאו דוקא דין אסון לא יענש אללא אפי' שוגג לא יענש:
כיון דבייף ופשיט אורחיה הוא. צירושלמי יש לישן לא מחייב
אללא כשהשכיב עצמו אלל הכלים אבל אם ישן והציאו כלים אללו
ושבדן פטור דהס גרמו לו וכן אם היה ישן והלך מצדו לישן אללו
והזיקו זה את זה הראשון פטור והאחרון חייב: **ולטעמך.** פירוש
אפילו תימא מצעה זה השן: **אדם שמירת גופו עליי.** מכאן
משמע דלא גרסינן צמתני' וממונא' מדלא פריך נמי הכי אדם ממונו
הוא ו' ומש"ה אין לריך למחקו כדפירשמי לעיל (ג' ד' ו' וממונא):
ואימא

מייירי: הא קתני אדם. כסיפא ולמה ליה למיתני צרישא: **למיתשביה**
כדי מועדין הוא דאסא. דקתני חמשה תמין וחמשה מועדין וקסאי
לכו ואולי: **ומאי לא הרי.** דקתני צמתני' לא הרי השור כהרי המזכה
לכד דלמר מצעה זה אדם: שור מועד שנגח אדם ומת משלם כופר
הלכך אי כתב שור לא אחי אדם מנייה דאדם שהרג את חברו
צמוז והרג צשוגג גולה ואינו משלם כופר: אדם החובל בחבירו
חייב בצרבעה דברים כער ריפוי שבת וצושת אבל נזק לא קא חשיב
דשור נמי נזק משלם אבל צהנך ארבעה דברים אינו חייב כדמסיק
בשילהי כילד הרגל מועדת (לקמן כו.) דלמר' כי ימן איש מוס צעמיתו
איש צעמיתו ולא שור צעמיתו: וקא פריך **היך השוה כו'.** לכד דלמר
תנא שור וכל מילי דשור היכי מנאי למיתני צקרן דרכו להזיק. ולשמואל
ליכא למיפריך דרגל ודאי דרכו לילך ולהזיק: **דייף ופשיט.** את
רגליו: **אורחיה הוא.** לשבר כלים שבצד מרגלותיו: וקא פריך מאי
האי דקתני **ושמירסן עליי.** לשון זה אינו שייך אללא צנוקי ממונו:

- (א) וקיס פ"ד מ"ו.
- (ב) וקיס דל. א ועי'
- (ג) וקיס מ"ו. ד"ה אלף.
- (ד) ועי' מנהיג' מהלך
- מניולס של תמוס' ופספר
- פ"י (ט) נכס"ל: דשור.
- (ו) נכס"ל: וממונ.
- (ז) וממוס בור ולי נמי לריך
- למוחקו כ"ל עי' מהרי"ל.

גליון הש"ס
תוס' ד"ה כשהזיק כו'
איא אפ"ה. דלקמן דף ט
ע"ב ועי' לקמן דף ג' ע"ב
תוס' ד"ה כשהזיק:
שם ד"ה כראי כו' דלא
מפטר משום קלב"מ. עי'
לקמן דף י' ע"ה ברש"י ד"ה
משלם כ"ש: בא"ד דאי
לאו קרא דעליו. עי' בספר
יהלם לרא"ם ק"י ח:

רבינו הגנאל
שן אין כוונתו להזיק אלא
לאכל להנאתה. קרן כוונתו
להזיק ואין לה הנאה.
ואתא למילף מעבד ואמה
דפטרי מרייתו. ודחי לה
רב אשי. אטו עבד ואמה
לאו טעמ' רבה אית בה
במתניתין א' בסוף מסכת
ידים תאמרו בעבדו ואמרו
שיש בהן דעת שאם
יקניטנו ילך וידליק גדישו
שלחבירו ונמצא מחייבו
בכל יום. ולא עמד זה
החזיק ונדיחה. ותריץ רב
הכי תנא שור לרגלו
ומבעה לשנו כו'. וקין
מאי. שיידי. מאי טעמ' שן
ורגל מועדין מתחילתן וכן
ותני להו ברישא. קרן
הוה תם ולכי מיעד הרי
ליה מועד תנא ליה
כסיפא. כשהזיק חב
המוזק לאיתני קרן.
ושמואל מאי טעמ' לא
אמר כרב. אמר לך אדם הא
קתני ליה כסיפא דמתני'
והאדם. ואמאי לא תנא
ליה ברישא. דבנזקי ממונו
קמירי. ונזקי גופו לא
קמירי. ויש אומ' הלכה
כשמואל. ורב אמר לך אדם
האי דקתני ליה כסיפא
למחשביה בהדי מועדין
הוא דאתא. מאי לא ראי
לא ראי. הכי קאמי לא ראי
השור משלם את הכופר
כו' הצד השוה שבהן
שדרכן להזיק. שור דרכו
להזיק במועד. אדם דרכו
להזיק בישן. ושמירתן
עליך. אדם שמירת גופו
עליו הוא. ופרקי כרי אבהו
דאמי לתנא תני אדם
שמירת גופו עליו.

(ה) עי' מוס' ד"ה מדי דהוה.